

Burgers zijn geen consumenten

Sietske Waslander

Didactiefonline, juni 2019

Sinds de jaren tachtig van de vorige eeuw is het heel normaal om in termen van klanten en consumenten te denken. Ook als het over onderwijs gaat. Leerling-enquêtes voor Vensters voor Verantwoording, JOB-enquêtes in het mbo, de Nationale Studenten Enquête in het hoger onderwijs. Allemaal gaan ze over de tevredenheid van ontvangers van onderwijs met de geleverde dienst. Geen wonder dat leerlingen, studenten en hun ouders zich als consumenten gaan gedragen.

Inmiddels verschuift het perspectief naar eigenaarschap: naar leerlingen en studenten als coproducten van het onderwijs. Die moeten 'eigenaar' van hun eigen leerproces worden. De idee is dat als leerlingen en studenten actiever zijn, hun eigen leren meer sturen en zelf meer verantwoordelijkheid nemen, ze meer betrokken raken bij het leren en ook meer leren. Het risico van deze benadering is dat eigenaarschap niet meer dan een instrument is in de strijd tegen verveling en demotivatie.

Er is ook groeiende aandacht voor eigenaarschap als medezeggenschap. Voor participatie in onder meer leerlingenraden, panels en studentenraden. Binnen de eigen onderwijsinstelling, maar ook ver daarbuiten. Ik heb verschillende keren meegemaakt dat leden van het LAKS, het JOB en studentenorganisaties heel zinvolle bijdragen leveren aan discussies over ingewikkelde landelijke thema's. Bijvoorbeeld door vragen te stellen die niet meer worden gesteld omdat men het antwoord al denkt te weten. Jongeren bewijzen zelf dat praten mét beter is dan praten óver.

Minder aandacht is er voor de rol van leerlingen en studenten als mede-eigenaar van de gemeenschap die de school ook is. Leerlingen en studenten zijn burgers in de schoolsamenleving. In die rol zijn ze medeverantwoordelijk voor het functioneren van die samenleving. Een rol als burger in het onderwijs heeft veel meer betekenis dan een rol als klant. Omdat de school zélf een minisamenleving is, en omdat de school kan voorbereiden op een rol als burger in andere en grotere samenlevingen.

Denken als burger betekent dat je in staat bent om vanuit verschillende perspectieven naar eenzelfde vraagstuk te kijken. Om vanuit een collectief belang te denken, te redeneren en te handelen. Om de regels van de democratische rechtsstaat te kennen en die te respecteren. Binnen die regels zijn alle opvattingen geoorloofd, zolang ze niet in strijd zijn met de wet. Burgers zijn samen verantwoordelijk voor de samenleving. Leerlingen en studenten dát laten ervaren heeft meer waarde dan tevredenheid.